

Chryścijanskaja Dumka

BIEŁARUSKI KATALICKI DWUTYDNIOWIK

№ 19 (145). Wilnia, 5 listapada 1937 h. Hod X.

Siła Ducha Woli

(Pramowa Ks. Adama Stankiewiča, skazanaja 2.XI.1937 h. pry adkryćci pamiatnika biełaruskamu piśmieńniku Jadwihinu Š. — Antonu Lawickamu — na wilenskich mohiłkach Rossa).

„Daŭno było heta...
Chadzić čutki stali —
Ab Wialikaj Woli
Ŭsie zatałkawali“...
(*„Dzied Zawała“*).

Mahutny Duch Woli ŭ čaławieka! Niama takoj siarod stwareńniaŭ siły, jakaja mahła-by jaho spynić, złamać i źniščyć. Jak pawodka wiesnawaja, imkniecca jon pieramožna pa šlachu swaim. Wiečna jon žywy, wiečna niespakojny, wiečna tworčy i płodny. Dokazam hetaha — choć-by j siańniešniaja ŭračystaść adkryćcia i paświačańnia pamiatnika biełaruskamu piśmieńniku Jadwihinu Š. (Antonu Lawickamu), a tak-ža dokazam hetaha — ŭsio žyćcio, praca, tworstwa i śmierć hetaha piśmieńnika.

*

Pryjšoŭ jon na świet u 1866 h. Užo było dwa hady paśla taho, jak skončyŭ žyćcio swajo na wisieli na Łukiskim placy ŭ Wilni słaŭny Kastuś Kalinoŭski, jak krywawaja achwiara, złožanaja na aŭtar rasiejskaha caryzmu i imperyjalizmu za wolu i dolu ŭsiaho našaha kraju, za wolu i dolu ŭsich hetaha kraju narodaŭ, a ŭ ich liku i našaha narodu biełaruskaha. Pačałasia tady biazlitasnaja, biezahladnaja reakcyja. Zapanawała mahutnaja, žorstkaja siła nad wolaj narodaŭ našaha kraju. U hetaj atmasfery, atmasfery ciemry, niawoli i prašledu ŭsiakaj wolnaj dumki, u atmasfery ŭcisku kožnaj prajawy wolnaha žyćcia narodnaha ros, wučyŭsia, raźwiwaŭsia i pracawaŭ Jadwihin Š. Zdawałasia, što i jon musiŭ praniacca henym niawolnickim ducham, zdawałasia, što i jon musiŭ stacca pasłušnym niawolnikam panujučaj nacyi, niawolnikam carskaha žandarskaha režymu. Ale nie. Hetaha z im nia stałasia. Siła ducha ciemry i niawolnictwa nie pieramahła siły Ducha Woli. Ideały Woli, za jakija addaŭ swajo žyćcio Kalinoŭski, šyroka, hłyboka j daloka pajšli ŭ narod, asabliwa ŭ aświečanuju šlachockuju klasu, i tam žyli, budzili nadzieju narodu na pieramohu niawoli i byli niepieramožnaj parukaj lepšaha, światlejšaha zaŭtra. Henyja ideały, henaja świetłaja Siła Ducha ŭdzialiłasia j Jadwihinu Š., uzbahaciła dušu jaho i dała jamu mahčymaść stać u rady pieršych biełaruskich adradžencaŭ, stacca adnym z pieršych biełaruskich piśmieńnikaŭ.

I ŭ imia henaj Wialikaj Woli dla biełaruskaha narodu, ab jakoj jon uspaminaje ŭ swajej paemcy „Dzied Zawała“, nosiačy ŭ sabie niepieramožnuju siłu, Božuju iskru — Ducha Woli, jon jak umieŭ i jak moh, pracawaŭ, baroŭsia, słužyŭ narodu swaim piśmienstwam až da samaj swajej śmierci, jakaja zabrała jaho ad nas u 1922 h.

*

Ad śmierci našaha piśmieńnika Jadwihina Š. sioleta rańniaj wiasnoj minuła 15 hadoŭ. Zastyli jahonyja mazhi, što prawadnikom byli ŭ narod dumak ab Wialikaj Woli, źledawacieła serca, što hareła ahniom lubowi da biełaruskaha narodu i da jahonaj henaj Woli, skrepła nazaŭsiody ruka, što, panukanaja Ducham Woli, wyliwała na papieru abrazki z žyćcia biełaruskaha narodu, časta žartaŭliwa, śmiecham praz ślozy...

Pomniu heta ŭsio. Pomniu čas jaho śmierci ŭ klinicy Litoŭskaj pry Wilenskaj wulicy, pomniu jaho pachowiny. Niewialičkaja hramadka biełaruskich dzietak z biełaruskaha internatu i himnazii piajała biełaruskuju nabožnuju pieśniu. Byŭ heta pieršy publičny wystup z biełaruskaj chaŭturnaj pieśniaj na wulicach Wilni. Sumna nam było. Padwojna sumna: žal pa swaim piśmieńniku i trahičny žal, jaki radziła niasumiernaść miž ideałam Wialikaj Woli dla našaha narodu i miž dziŭna małoj tady našaj siłaj. Ale heny pesymistyčny nastroj naš pieramahała niejkaja tajomnaja siła i świetłaja nadzieja. Była heta Siła Ducha, ažyŭlenaha ideałam ab Wialikaj Woli, ab jakoj razdumwaŭ i pisaŭ Jadwihin Š.

Tak, siła Ducha wialikaja. Wialikaja, niepieramožnaja i płodnatworčaja. Jaje tworčuju siłu ahladajem woś siańnia. Siańnia —

paśla 15 ch hadoŭ ad śmierci našaha piśmieńnika — sabrałasia nas tut užo nie maleńkaja hramadka, jak tady, a wialikaja hramada. Siańnia ŭžo piajom my tut biełaruskuju swaju pieśniu nia tak jak tady: niaśmieła, bajaźliwa, ale adwažna, poŭnymi hrudźmi, wypaŭniajučy doŭh prad piśmieńnikam, prad jaho świetłaj pamiaciaj i ad jaho imia, dalej niasučy ŭ świet, u narod ideały ab Wialikaj Woli. Najbolšy-ž kantrast miž tym, što było tady i što jość siańnia, heta fakt, što tut nad mahiłaj piśmieńnika bačym nia žmieńku bajaźliwych biełaruskich dziaciej, ale pawažnuju hramadu moładzi, świedamaj swaich biełaruskich narodnych prawoŭ i abawiazkaŭ. Zachadami-ž hetaj našaj moładzi, hałoŭna što hurtujecca kala časapisu „Šlach Moładzi", pry dapamozie starejšaha biełaruskaha hramadzianstwa, pastaŭleny i hety pamiatnik.

*

Ideał ab Wialikaj Woli, ab jakim razważaŭ i jaki hadawaŭ u nieśmiarotnaj swajej dušy naš piśmieńnik, tak hłybaka pranikała tak-ža ŭ biełaruskija narodnyja huščy. I cełyja pakaleńni biełaruskija buduć siudy prychodzić, buduć čytać na pamiatnym hetym kamieni wialikija słowy ab Wialikaj Woli, buduć napaŭniacca henym ideałam sami i buduć jaho nieści dalej i dalej u hłyb narodnaj biełaruskaj dušy.

Adnak projduć wiaki i kamień papsujecca, sparachnieje, razwalicca, zatrucca na im litary. Ale narodnaja duša budzie trywać dalej I jak doŭha budzie žyć biełaruski narod, tak doŭha budzie pamiatawać ab swaim piśmieńniku, što snawaŭ plany ab Wialikaj dla jaho Woli, jakaja jość nieabchodnaj wymohaj, jak dastojnaha žyćcia ludzkoj adzinki, tak i nacyjanalnaha žyćcia kožnaha narodu.

*

Z hetkimi woś nastrojami i namierami, pasłušnyja sile Ducha Woli, pad ažyŭčym podycham jakoj piśmieńnik naš twaryŭ biełaruskaje piśmienstwa, adkrywajem i paświačajem hety jamu pamiatnik... I nijakaja sučasnaja sapraŭdnaść, što naŭzawadki jdzie z nacyjanalnaj wolaj Biełaruskaha Narodu nia zmoža zmucić našaj Wiery, Nadziei j Lubowi, bo tworčy Duch Woli pieramahaje...

Zaduški ŭ Biełarusaŭ

Sioleta Zaduški ŭ Biełarusaŭ u Wilni byli paświačany hałoŭnym čynam piśmieńniku Jadwihinu Š. (Ant. Lawickamu) z nahody adkryćcia jamu na Rossie pamiatnika ŭ 15-yja ŭhodki jaho śmierci, jakija minuli wiasnoju hetaha hodu.

Pačałosia žałobnaje światkawańnie nabaženstwam za dušu piśmieńnika 30.X u kaściele św. Mikałaja. Nia hledziačy na rańniuju hadzinu i na budni dzień, na heta nabaženstwa sabrałasia značnaja hramadka Biełarusaŭ, jak starejšych, tak i moładzi, siarod jakoj było niamała wučniaŭ z Biełaruskaj Himnazii.

1.XI u tym-ža kašc. św. Mikałaja, paśla zwyčajnaha nabaženstwa, prysutnyja adpiajali Anioł Panski za ŭsich pamioršych biełaruskich dziejačoŭ i piśmieńnikaŭ.

U sam dzień Zadušak, 2.XI wiečaram, na Rossie nad mahiłaj Jadwihina Š. sabrałasia wialikaja hramada biełaruskaha hramadzianstwa. Intelihiencyja, rabotniki, studenty, wučni, moładź ahułam — usie pryjšli na ŭračystaść adkryćcia swajmu piśmieńniku pamiatnika.

Ks. I. Hermanowič.

Na Daloki Ŭschod. 8)

(Wilnia—Miensk—Maskwa—Charbin—Pekin—Rym).

VIII. Praz Sibir.

I pajšoŭ Sibir — kraj surowy, poŭny tajnicaŭ; kraj žudasnaj katarhi, kudy rasiejski car zsyłaŭ kryminalnych i palityčnych; kraj biazmiežnaha prastoru, wializarnych rekaŭ, niebatyčnych horaŭ, hłybokich lasoŭ; kraj strašennych marozaŭ, letniaj śpieki i kamaroŭ; kraj, katory moh-by prakarmić cely świet!...

Sibirskaja čyhunka ciahniecca ad Uralu da Japonskaha mora i wynosić (praz Charbin) 6.500 klm. Sam-ža Sibir maje płoščy na 25 proc. bolś, čym cełaja Eŭropa. Zawajawańnie Sibiru pačałosia ŭ paławinie XVII wieku praz Jermaka Cimafiejewa i Stroganawych za časoŭ Iwana Hroznaha, a skončyłasia ŭ 1878 hodzie. Panawańnie Rasiejskaj imperyi razciahnułasia na ŭsiu paŭnočnuju Aziju, na bierahi j astrawy Spakojnaha akieanu, i až na bierahi Paŭnočnaj Ameryki—ad Alaski da Kalifornii. Paśla Rasieja pačała pawoli tracić dalokija ziemli, ustupajučy na Pacyfiku pierad mahutnymi dziaržawami, jak Złučanyja Štaty (Alaska), Niamieččyna (Maryjany i Cing-Tao) i Japonija (Port-Artur i cely Kwantung).

Naš ciahnik pierabiahaŭ z wytrywałaściaj ahromnyja prastory, hdzie doŭhija mili ciahnulisia nudnyja cedrawyja lasy (tajga) i sibirskija bałoty. Stali časta pierarazać darohu mnohawodnyja reki. Irtyš, jašče tut biaz prytokaŭ Išymu i Tabołu, pakazaŭsia nam takim wializarnym, što až strach było padumać, što jon — syn Obi Jakaja-ž musić być sama Ob', uziaŭšy taki Irtyš, nawat daŭžejšy za siabie?! Možna pradstawić mahutnaść sibirskich rek, kali Ob' z Irtyšom majuć 5.300 klm. daŭžyni, a raka Toboł, unučka Obi, na 215 klm. daŭžejšaja ad Wisły! Jenisiej—4.011 klm., Lena—4.599 klm., Amur—4.480 klm. Usie čatyry reki, a nawat sam Irtyš 3.712 klm. bolšyja ad Wołhi, katoraja maje 3.689 klm. Usio heta bahaćcie wady i ryby ŭ wialikich rekach i sotniach mienšych, a tak-ža bahaćcie lasoŭ — drewa i žwiarynaha carstwa — ad wiakoŭ marnujecca, bo wykarystana dasiul u maleńkaj častcy. Ziamla takaja ŭradžajnaja, hory chawajuć u sabie takija zapasy — zołata,platyny, sierabra, miedzi, woława, žaleznaj rudy, wuhla, nafty i inš, — što treba było sapraŭdy carskaj, abo sawieckaj haspadarki, kab hetak nia wykarystać, ale zajzdrosna ścierahčy zaklatyja i apisanyja tolki ŭ baśniach skarby! Pierad Sibiram ustupaje i Ameryka i Aŭstralija. A što tam wučonyja płatuć, što ciesna žyć na świecie, kali ŭ Sibiry žywieć tolki 11 miljonaŭ ludziej, mienš čym u takoj Rumynii, katoraja, badaj, sa sto razoŭ mienšaja ad Sibiru?! Ciapier Sawiety žwiarnuli bolšuju ŭwahu na Sibir, ale ci nia pozna, bo zacikawilisia Sibiram i Japoncy...

Užo ad Maskwy stali kamunisty našaha wahonu hawaryć nam ab Sibiry: „Tam — kazali — napeŭ-

Kaścielny chor pad kiraŭnictwam inž. Ad. Klimowiča adpiajaŭ „O, Boža, Zbaŭca naš!“, tady pramowiŭ Ks. Ad. Stankiewič, a pa pramowie paświaciŭ pamiatnik. Paśla hetaha toj-ža chor adpiajaŭ „Razstaŭsia z nami“ i ŭsia biełaruskaja hramada pakirawałasia na mahiłu biełaruskaha paeta Kazimiera Swajaka, dzie tak-ža toj samy chor prapiajaŭ niekalki biełaruskich pieśniaŭ.

U toj-ža Zadušny dzień, za paru hadzin paśla adkryćcia pamiatnika, na Zawalnaj, u zali Biel. Narodnaha Abjednańnia, adbyłasia akademija, paświačanaja pamiaci Jadwihina Š. Adkryŭ akademiju red. „Šlachu Moładzi“ J. Najdziuk, dziakujučy biełaruskamu hramadzianstwu za achwiary na pamiatnik i padčorkwajučy značeńnie žałobnaj uračystaści ŭ česć biełaruskaha piśmieńnika.

Paśla wystupiŭ z referatam red. „Kałośsia“ J. Šutowič, jaki dawoli wyčerpwajuča, zručna i strojna namalawaŭ prad słuchačami abraz žyćcia i tworstwa piśmieńnika, wykazwajučy na padstawie piśmienstwa aŭtara jaho biełaruski patryjatyzm, narodnickaść i demokratyčnaść, što niekatoryja z biełaruskich krytykaŭ zakrywali i nie daceńwali.

Paśla referatu adbyłosia čytańnie tworaŭ Jadwihina Š. Strojna čytała („Wasilki“, „Rany“ i „Zarablali“) studentka W. Čarneckaja. Urešcie „Uspaminy“ piśmieńnika z jaho prabywańnia ŭ Butyrkach (wastroh u Maskwie) pračytaŭ sam prelehient J. Šutowič.

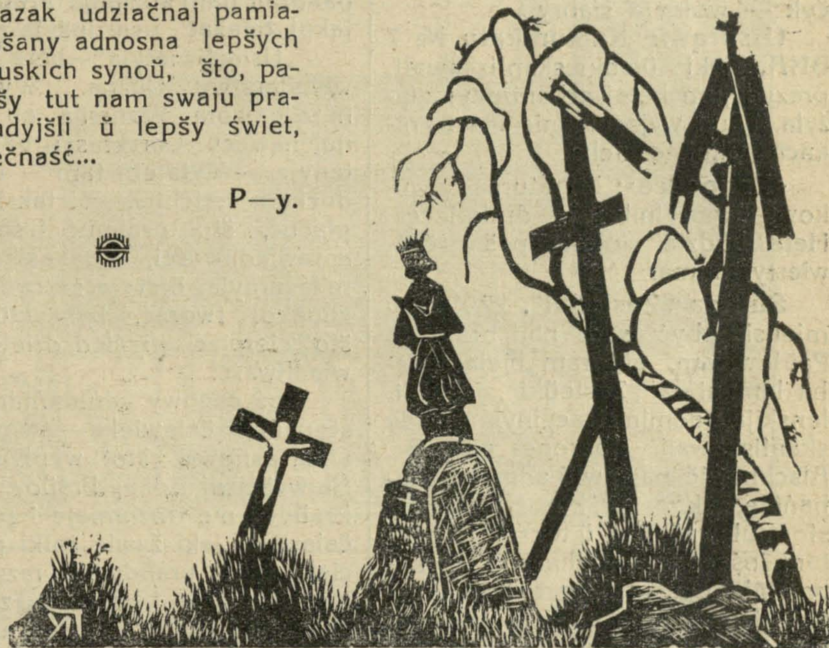
Na hetym skončylisia sioletnija biełaruskija Zaduški. Jak na mohiłkach, tak i ŭ zali narodu było mnoha. Usie razychodzilisia z padniatym ducham, spoŭniŭšy abawiazak udziačnaj pamiaci i pašany adnosna lepšych biełaruskich synoŭ, što, pakinuŭšy tut nam swaju pracu, adyjšli ŭ lepšy świet, u wiečnaść...

P—y.

Biełaruskaja chronika.

16-yja ŭhodki nabaženstwaŭ dla Biełarusaŭ katalikoŭ u kaśc. św. Mikałaja minuli 10 hetaha miesiaca. Biełarusy kataliki žbirajucca hetyja ŭhodki naležna adznačyć.

Prośba da Nuncaha. Biełarusy prasili Nuncaha, kab dapamoh wydać Nowy Zakon, jaki ŭžo pierałožany na biełaruski jazyk i tolki čakaje swajho wydaŭca.

na patanieje małako, a chleba možna budzie kupić u wolu na kožnaj stancyi. A la woziera Bajkału budzie ryby pa samy nos! I to — omol — ryba najpieršaja ŭ cełym świecie.“ Nu, pabačym...

Za Urałam našym kitajcam pryjšłosia ŭpakarycca i adwiedać wahon-restaran. Wiarnulisia złyja, a Ju-Fun-Šyn wielmi plawaŭsia, bo zapłacili za abied pa 4 saw. rubli (kala 2 dalaraŭ na asobu) i chucieńka prysieli da našaha „čaju.“ Narešcie i sapraŭdy ŭdałosia im kupić z prywatnych ruk dobry akrajec chleba — čornaha, što rezany wielmi kryšyŭsia, skrypieŭ na zubach, ale byŭ tyki chlebam i dawaŭsia ješci z małakom. A małako ŭporysta stajała na adnej canie — butelka 1 saw. rubiel — až da hranicy Mandžurskaj.

Nie mahu paminuć tut jašče adnej cikawaj asoby, katoraja była ŭ nas nie aby kim — konduktar-ka! žančyna hadoŭ 27-8-mi. Zaniała hety ważny pasad u našym wahonie ad Maskwy i zawiezła nas (mieła adnu pamacnicu) da samaj Mandžuryi. „Uradowa“ zabrała ad nas bilety i dała malusieńkija kwitancyi. A paśla kantroli kanduktar-ka wiarnułasia iznoŭ, ale ŭžo ŭ fartuchu i.. z wienikam i ścirkaj. Treba pryznać, što spaŭniała hety apošni abawiazak prosta idealna: strapała wielmi staranna i pa dwa razy na dzień. Nam było až brydka „buržujawać“,ale wyručyć siabie nie pazwalała, dyk my prynamsi staralisia nie śmiacić u kupe. Była jana, widać, kamunistka z cełaha serca, bo nie hawaryła sama ani słoŭca i adkazywała wielmi nieachwotna. Tolki až kala Bajkału ŭdałosia mnie uhaścić jaje cytrynaj: uziała! i ŭžo tahdy kryšku „rascytryniłasia,“ pahladała na nas łaskawiejšym wokam, a nawat raz, zdajecca, i uśmichnułasia.

„Metafizyk“ adwiedywaŭ mianie dawoli časta: wynajchodziŭ roznyja pryčyny. Padarawaŭ cikawuju knižku i ŭciahiwaŭ u dysputy. Kali-ž ja piarečyŭ, asabliwa pry akazii spatkanaj kala Irkucku cerkwy, z katoraj byŭ źniaty ŭžo dach i pačynali źbiwać krokwy, — dyk „Metafizyk“ ani zdryhnuŭsia baranić sawieckuju „swabodu.“ Ja zapaliŭsia i skazaŭ krychu lišniaha. Tut pačałasia z „Metafizykam“ metamorfoza: staŭ pilna sačyć, chto ja. Wykrucicca było prosta niemahčyma, bo (na moj bolšy strach) wiedaŭ ab Wilenščynie bolš ad mianie, znaŭ miajscy, adnosiny i šmat ważniejšych adzinak. Tahdy ŭdałosia mnie „klin wybić klinom:“ ja prosta staŭ uciakać ad „Metafizyka“ da.... druhich kamunistaŭ! U susiednim kupe jechała maładaja siamja z mileńkim chłapčukom, Loniaj. Ja prymaniŭ małoha kawałkam cukru, paznajomiŭsia z im, a praz jaho i z baćkami Baćki zhadzilisia taksama pryniać adnu cytrynu i družba była zawiazana. Siudy źbirałasia kampanija na „šeśdziesiat šeść:“ zahulaŭ i ja. Dyk woś, kali „Metafizyk“ źjaŭlaŭsia na našym kalidory, ja niaznačna, abo jjaŭna, pierachodziŭ da susiedaŭ, i pačynaŭ „rezacca ŭ karty.“ „Metafizyk“ u karty nia hulaŭ. Tak naša znajomaść i skončyłasia. Za Bajkałam jon wylez, nie raźwitaŭšysia sa mnoju, a ja pierastaŭ hulać u karty.

Pačatak akademickaha hodu ŭ Bieł. Stud. Sajuzie adbyŭsia 23.X. Z hetaj nahody, paśla ŭstupnoha słowa staršyni Ad. Dasiukiewiča, adbyŭsia referat i deklamacyi. Sajuz pawialičwajecca, ustupajuć u jaho nowyja siabry.

Padzieł funkcyjaŭ u Kaścielnym Kamitecie. Na staršyniu wybrany inž. L. Dubiejkaŭski, na sakratara — studentka M. Aniščanka, ks. Ad. Stankiewič, M. Paźniačycha i student M. Kancelarčyk — wolnyja siabry.

U sprawie Kamunikatu № 7 BNA, jaki ŭłady skanfiskawali, prezydyjum hetaj arhanizacyi złažyła ŭ Sud wyjaśnieńnie. Ab wynikach pakulšto cicha.

«Калосьсе»: litaraturna-nawukowy kwartalnik, užo drukujecca. Heta budzie sioleta apošni (čaćwierty) numar.

Sud za „Zasieŭki". 22.X siolmieŭsia być sud nad hram. S. Paŭłowičam, aŭtaram biełaruskaha lemantara „Zasieŭki", jaki Wilenskija administracyjnyja ŭłady skanfiskawali. Abaronca adw. Br. Alachnowič pastawiŭ adnak damahańnie, kab prakuror wyrazna sformuławaŭ, što ŭ tekście lemantara jość prastupnaha i mima supraciŭleńnia prakurora Sud pryznaŭ damahańnie abarony słušnym i rasprawu adłažyŭ da času, pakul prakuratura pieraredahuje akt abwinawačańnia.

Nowy biełaruski świaščeńnik. 17-ha kastryčnika siol. u Lwowie atrymaŭ świačeńni na katalickaha duchoŭnika ŭschodniaha abradu małady biełarus Leŭ Haroška, jaki sioleta končyŭ wyšejšyja nawuki zahranicaj u Aŭstryi. Žadajem jamu Božaj pomačy!

Świašč. A. Kaŭša pieramiaścili. Wiedamy biełaruski dziejač a. Aleksandar Koŭš apošnija hady byŭ nastajacielem u prawasłaŭnym prychodzie ŭ Łasicy (Pastaŭski pawiet). Hawaryŭ jon tam kazańni pabiełarusku i zdabyŭ u narodzie sławu. Kamuści adnak heta nie padabałasia i a. Kaŭša pieramiaścili ŭ druhi hłuchi prychod.

Niezadoŭha jašče adzin biełaruski duchoŭnik. Dawiedwajemsia, što ŭ Miunchen (Niamieččyna) 30.X student teolohii M. Maskalik, Biełarus, atrymaŭ mienšyja świačeńni i subdyjakanat, a 31.X — dyjakanat. Žadajem jamu chutka dačakacca świaščenstwa i wiarnucca na pracu siarod swajho Biełaruskaha Narodu!

Adna niapraŭda — kasuje ŭsie praŭdy.

(Na „Usie Światyja").

„Usie Światyja" — heta asabliwaje świata. U hety dzień Katalicki Kaścioł molicca razam da ŭsich światych ludziej i składaje im swaju padziaku i pašanu. Za što? Za toje, što jany ŭsim swaim žyćciom, wolna i niaprymušana, słužyli Najwyšejšaj Praŭdzie — lubowi Boha i čaławieka, za toje, što na praktycy swajho žyćcia pakazali nam adzinuju Praŭdu, ad jakoj zaležać usie inšyja praŭdy.

„Usie Światyja"—heta świata waładarstwa Ducha. Wymoŭna heta hawora Wanelija ab nahornaj nawucy Chrystusa: bahasłaŭlenyja — čytajem tam — ubohija ducham i cichija, a tak-ža što płačuć, što prahnuć i smahnuć sprawiadliwaści, bahasłaŭlenyja miłasernyja, čystyja sercam i što supakoj tworać, bahasłaŭlenyja, što cierpiać praśled dziela sprawiadliwaści...

Woś asnowy dumańnia i pastupańnia čaławieka — chryścijanina, asnowy, što wypływajuć z Najwyšejšaj Božaj Praŭdy. Hetaj Praŭdy nie razumieje i piarečyć čaławiek, jaki žywie tolki praŭdaj cieła, hetaj praŭdy nie razumieje, nie pryznaje i borycca z jej — uzbrojeny často ŭ mahutnuju siłu fizyčnuju — materjalistyčny kamunizm. Tymčasam, adkidajučy asnowu Ducha, jak adzinuju Praŭdu, kamunizm dapuskaje niapraŭdu, jakaja rujnuje ŭsie jahonyja praŭdy.

Praŭdy ŭ kamuniźmie, jak słušna kaža rasiejski filozaf Bierdiajew, miž inšym jość hetkija: 1. krytyka kapitalistyčnaj i buržuaznaj kultury i cywilizacyi, da jakich mała, abo i susim nia majuć dostupu šyrokija pracujučyja masy, 2. zrywańnie maski z fałšywaha chryścijanstwa, štučna dapasawanaha da intaresaŭ kapitalizmu, 3. ideja planowaj haspadarki, jakaja nie pawinna być ihroj intaresaŭ silnych hetaha świetu, 4. ideja hramadzianstwa pracujučych, 5. patreba baraćby z wyzyskam adnaho čaławieka druhim, adnej hramadzkaj klasy druhoj, 6. patreba baraćby z samalubnymi nacyjanalizmami i inš.

Ale, na žal, hetyja ŭsie praŭdy ŭ kamuniźmie kasuje adna wialikaja iłža i niapraŭda. Znachodzicca jana ŭ tym, što kamunizm nie pryznaje samastojnaha isnawańnia Ducha: Boha i dušy ludzkoj i borycca z im usimi siłami.

I što-ž z hetaha wychodzić? Henyja praŭdy ŭ kamuniźmie nie realizujucca, u žyćci nie spaŭniajucca, „słowa nie stanowicca ciełam". Dy bolš taho — na miesca ich prychodziać horkija niapraŭdy i balučyja złybiedy. Prykładam jość SSSR, dzie: 1. patwarylisia nowyja klasy, u asobie wyšejšaha čynawiectwa, aficerstwa, partyjnych dastojnikaŭ i inš., jakim płacicca niasumierna wialikija pensii; woś ža dla rabotnika niama naležnaha dostupu da kultury; niama hetaha dostupu tym bolš i dla sielanina, jaki pazbaŭleny ziamli i woli, jość faktyčna niawolnikam i adbywaje panščynu dziaržawie. 2. Zamiest wiery ŭ Boha, apiortaj na wolnaści sumleńnia, zawiedziena prymusowaje biazbožnictwa. 3. Zamiest planowaj haspadarki ŭ razumieńni ahulna-narodnym pajawiłasia haspadarka, kirawanaja adnej partyjaj i čynawiectwam; kapitalizm nie skasawaŭsia, ale pierajšoŭ u ruki dziaržawy. 4. Ideja pracujučaha hramadzianstwa nia ździejśniłasia, a pryniała wyrodnyja formy, asabliwa što da sialanstwa, jakoje zabiwajecca pracaj u kałchozie, a jakoha płady pracy, pakinuŭšy tolki kroški, zabiraje dziaržawa. 5. Zamiest skasawańnia wyzysku čaławieka čaławiekam wyzysk hety pawialičyŭsia, bo ŭ SSSR čaławiek pazbaŭleny ŭłasnaści, wolnaści, relihii, maralnaści, prawa da asabistaha žyćcia. 6. Zamiest źniščeńnia nacyjanalnych samalubstwaŭ wyrastaje rasiejski zaborčy nacyjanalizm koštam kultury i haspadarki nierasiejskich narodaŭ. Siańniešniaje SSSR — heta ŭžo faktyčna wastroh narodaŭ, jak było za časaŭ carskich.

I čamu-ž tak drenna z kamunizmam dziejecca? Tamu, što zapiarečyŭ najwyšejšuju praŭdu, najwyšejšuju asnowu Ducha, i źniščyŭ usie mahčymaści čaławieku wolna šukać henaj praŭdy i wolna słužyć jej.

„Usie Światyja"... Pa chryścijanskich światyniach hrymiać słowy Zbaŭcy z jahonaj nahornaj nawuki ab Najwyšejšaj Praŭdzie: bahasłaŭleny ŭbohija ducham, duša jakich jość wolnaj ad panawańnia nad jej čaławieka, hetaha świetu i jaho bahaćciaŭ, bahasłaŭleny čystyja sercam, bahasłaŭleny, što smahnuć i prahnuć sprawiadliwaści, bahasłaŭleny, što cierpiać praśled dziela sprawiadliwaści, bahasłaŭleny, što lubiać Boha i čaławieka, bo... da ich naleža žyćcio, da ich naleža pieramoha...

Ks. Ad. St.

WASIŁKI

Addzieł dla dziaciej.

Elektrastancyja.

Biez adpačynku noč i dzień
Elektrastancyja hudzie.
Mahutnyja turbiny
Pracujuć biazupynna
I honiać, honiać skora
Elektratok u horad.
Hudzie elektrastancyja,
Imčycca tok pa drotu,
Zaniaty ludzi pracaju —
Usiudy jdzie rabota.

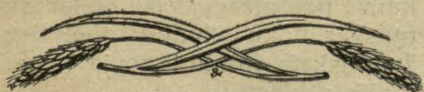
Biełaruska-Litoŭskaje Kniaźstwa paśla Witaŭta

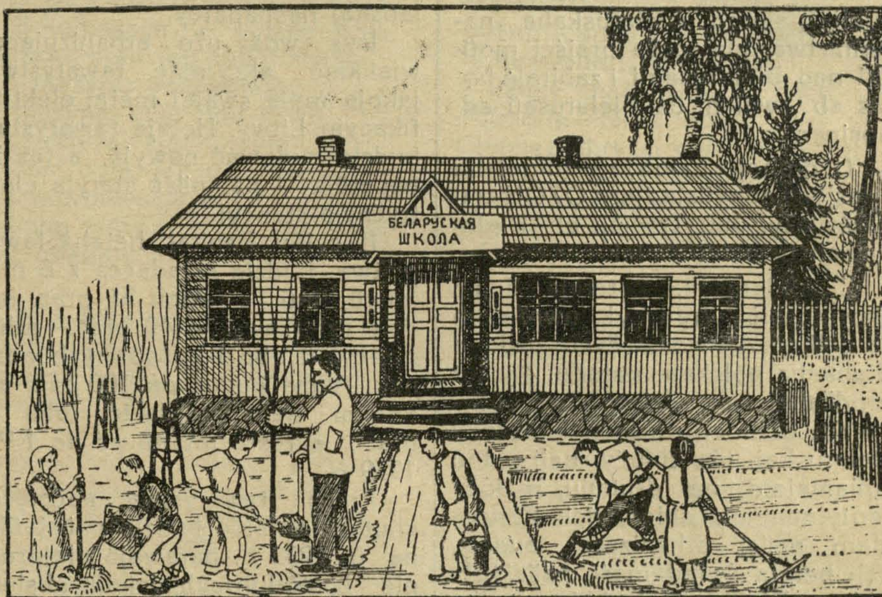
Paśla Witaŭta kniažyć u Bieł.-Litoŭskim Kniaźstwie Swidryhajła. Pačynajucca ciapier swarki miž litoŭcami i biełarusami z adnaho boku, a katalikami i prawasłaŭnymi z druhoha. Dałučajecca jašče da hetaha spor miž biełarusami i palakami za ziemli nad rakoj Buham, jaki chutka pieramianiŭsia ŭ wajnu. Litoŭskija pany stali pa staranie palakoŭ i Swidryhajła byŭ wyhnany. Miesca jaho zaniaŭ Žyhimont Kiejstutawič, jakoha chutka adnak zabili.

Kniaziem abirajuć ciapier Kazimira, syna Jahajły. Kazimir staraŭsia, jak moh, zawiaści ŭ Kniaźstwie lepšy paradak i palepšyć žyćcio.

Chutka adnak palaki Kazimira wybirajuć swaim karalom. Choć nie chaciaŭ hetaha Kazimir, ale abstawiny prymusili jaho zhadzicca i jon wyjechaŭ u Polšč. Bieł.-Litoŭskaje Kniaźstwa astałosia samo sabie, a biełaruskija i litoŭskija pany-šlachcicy što raz to bolš usilalisia.

W. J.

Elektryčnaść.

U našym siale prawiali elektryčnaść. My taksama dźwie lampački pawiesili ŭ swajoj chacie. A ŭ nas dziadula byŭ. Ubačyŭ jon, što lampački wiešajuć,—łajacca staŭ.

— Wy, — kaža, — ludziej paciašajecie, i puzyrki wašy nia buduć hareć.

Ja taksama nia wieryŭ, pakul pryładžwali. Wielmi-ž dziŭna było: hazy nia treba i zapałak nia treba...

Jak puścili świathło ŭ lampački, my ŭsie zaradawalisia.

Tut baćka skazaŭ nam:

— Woś, dzieci, da čaho ludzi dachodziać. Śwatła mnoha i nie kapcić. Možna i ŭ piečy drywami nie palić — na elektryčnaści lubaja strawa zhatujecca. I nawat płuh elektryčny zrabić možna.

Wyjšli ŭsie z chaty. Mnie nie ciarpicca, chaču dobra prawieryć: piačecca ci nie piačecca wałasok u puzyrku? Nad puzyrkom hałoŭka čornaja prymajstrawana, a ŭ hałoŭcy maleńkaja ručka.

Pawiarnuŭ ja hetu ručku naprawa — ahoń pakazaŭsia. Pawiarnuŭ jašče raz, taksama naprawa, — ciomna stała.

Woś dziwa! Tut ja ŭziaŭ dy adwinciŭ puzyrok ad hałoŭki. Ahoń patuch. Staŭ ja macać za hałoŭku, a mianie jak tuzanie za palcy. Napałochaŭsia ja, zakryčaŭ:

— Chto heta mianie tuzanuŭ!

Uwajšoŭ baćka, pytajecca:

— Ty čaho kryčyš?

Ja skazaŭ jamu:

— Pa palcach mnie niešta ŭdaryła.

Baćka skazaŭ:

— Ty adwinciŭ lampačku, a elektryčnaści nia wykłučyŭ. U prowadzie, na jakim wisić lampačka, znachodzicca elektryčnaja siła. Woś jana ciabie i ŭdaryła pa rukach. Bolš, hladzi, nie adkručwaj, a to možaš biady narabić. Elektryčnaja siła nawat kania zabiwaje na śmierć.

Prykazki

Wilnuŭ jazykom, jak sabaka chwastom.

Ulez u nierat, ni ŭ zad ni ŭ pierad.

Waŭka nohi kormiać.

Woŭk hadawany, a worah jadnany — usio adno.

Woŭk i ličanaje biare.

Wała zabjuć, a zajcam zakusiać.

OZON ab Biełarusach.

Polskaja nacyjanalistyčnaja arhanizacyja OZON (Organizacja Zjednoczenia Ogólno-narodowego), jakaja prymaje ŭ swoj skład tolki Palakoŭ, adbywajučy swaje źjezdy i narady na ŭschodzie Polskaj Respubliki, siarod biełaruskaha nasielnictwa, nia moža prajści moŭčki nad Biełarusami i zabiraje hołas ab swaich da Biełarusaŭ adnosinach.

U druhoj pałowie minułaha miesiecá adbyŭsia źjezd OZON-u ŭ Niaświežy. Jan Traciak ab Biełarusach hawaryŭ hetak:

...„Biełarusaŭ, katoryja čujuć sławianskija tradycyi, uważajem za całkom uchodziačych u skład wialikaha polskaha narodu. My, tut urodžanyja, ad dziacinstwa ŭžywajem dźwioch mowaŭ: polskaj i biełaruskaj, nia čujučy kali adnu źmianiajem na druhuju, majučy sentyment dla abiedźwich. Zadańniem našaj arhanizacyi budzie, kab hetaja świedamaść našaj łučnaści z Biełarusami była zrazumiełaj šyroka ŭ wa ŭsiej Polšcy."
(„Kur. Wil." 20.X.37)

Uznoŭža 24 X taki-ž źjezd OZON-u adbyŭsia ŭ Wialejcy. Pakleŭski-Kazioł ab Biełarusach kazaŭ:

...„U adnosinach našych da nacyjanalnych mienšaściaŭ, stojačy całkom na hruncie deklaracyi płk. Koca, žadajem zhodnaha sužyćcia z bratnim biełaruskim narodam, z katorym mnohija našyja polskija siemji łučać bliskija wuzły krywi, katoraha mowy ŭžywajemo časta ŭ štodziennych z im spatkańniach. Kožnamu Biełarusu, što staić na hruncie polskaj dziaržaŭnaści i lajalnamu hetaj dziaržawy hramadzianinu achwotna dadziom mahčymaść uziać naležny ŭdzieł u našym ščyra demakratyčnym dziaržaŭnym ładzie."
„Kur. Wil." 26.X.37).

Charakterna, što „Ozonowyja" pramoŭcy (Traciak i Pakleŭski-Kazioł), budujučy swaju da Biełarusaŭ palityku na swajackaści z imi, ničoha nie haworać ab patrebie dla Biełarusaŭ biełaruskaje škoły, ab patrebie biełaruskaje dla ich mowy ŭ kaściele i carkwie, ab nieabchodnaści nadzialeńnia biezziamielnych i małaziamielnych Biełarusaŭ ziamloj i ab inšych piakučych biełaruskich patrebach. Bo treba wiedać, što sama tolki hutarka ab swajactwie Palakoŭ z Biełarusami tolki hutarkaj i astaniecca i niazmoža być padstawaj nijakaj realnaj palityki.

as.

Elektryfikacyja Litwy.

Z razwojem pramysłowaści ŭ Litwie i z palepšańniem bytu sialanstwa, pajawiłasia žywaja patreba aświacić elektryčnym światłom sialanskija siadziby i dastarčyć elektryčnaj enerhii motaram u sialanskaj haspadarcy.

Dyk woś užo arhanizujecca wialikaje akcyjnaje tawarystwa, jakoje maje swajej metaj elektryfikacyju Litwy. Hetaje tawarystwa budzie budawać nowyja, a tak-ža papraŭlać i palepšać staryja elektryčnyja stancyi.

Akcyjny kapitał hetaha tawarystwa budzie składacca z 6 miljonaŭ litaŭ, z jakich 51 prac. budzie dziaržawy, a 49 prac.—arhanizacyjaŭ abo i paasobnych adzinak. Akcyi buduć pa 100 zał., ale adrazu treba zapłacić tolki 25 prac., a reštu ratami až da 1.VII. 1939 h.

Praca tawarystwa pačniecca chutka. Śpiarša budzie paŭstaŭlena ŭ 1938 h. parawaja elektroŭnia ŭ Rekywach, jakaja absłuža elektryčnaj enerhijaj Paniawież i Šaŭli. U tym ža samym hodzie budzie pastaŭlena wodnaja elektroŭnia ŭ Žmudzi ŭ Miniach, jakaja absłuža Telšy, Kretynhu, Pałanhu i Płunhu. U 1948 h. budzie pastaŭlena nad Wialloj u Janawie wializarnaja wodnaja elektroŭnia, jakaja absłuža elektraj Koŭnu, Wiłkamir, Maryjanpol, Wiłkawiški, Kibarty, Wirbali, Alitu, Biržy i inš. U 1958 h. budzie zbudawana elektroŭnia nad Niomnam u Biršanach. Hetaja najwialikšaja elektroŭnia dastarčyć elektry Koŭnie, Marjanpolu, Jurburhu, Taŭroham, Kłajpedzie, Telšam, Šaŭlam, Paniawiežu i inš.

Aprača hetaha budzie zbudawany cełу rad mienšych parawych i wodnych elektroŭniaŭ nad mienšymi rekami.

Dla parawych elektroŭniaŭ budzie wykarystany torf. Abličana, što na zdabyču 1 kilowata elektry pojdzie 1,3 — 1,5 klh. torfu, jakoha ciapier jašče wychodzić 3, 8 klh.

(*„Musu Artojus" Nr. 33).*

Ukraincy, Žydy i Biełarusy.

U žydoŭskim časapisie Kontratak" (№ 397) u artykule d-ra Edwina Blawštojna ab mahčymaściach ukrainska-žydoŭskaha zbližeńnia, miž inšym, čytajem nastupnaje:

Apošnimi časami mnoha haworycca i pišycca ab mahčymaściach žydoŭska-ŭkrainskaha zbližeńnia. Słabyja wyniki narmalizacyi, nia ździejśnienyja spadziawańni Ukraincaŭ —z adnaje starany, štoraz horšaje pałažeńnie žydoŭskaha nasielnictwa z druhoj—zwaročwaje ŭwahu adnych i druhich na mahčymaści supolnaj abarony zahrožanych prawoŭ šlacham supracoŭnictwa tych narodaŭ, što razam stanowiać 30 prac. usiaho nasielnictwa Polskaj Rečypaspalitaj.

Demakratyzacyja dziaržaŭnaha žyćcia, roŭnapraŭnaść i prawapraŭnaść adnosna ŭsich hramadzian— heta niezapiarečny interas usich nacyjanalnych mienšaściaŭ i hetuju platformu supracoŭnictwa nakidaje samo žyćcio. Ukrainska-žydoŭskaje parazumieńnie, abapiortaje na hetych padstawach, nia mieła b nijakaj warožaści praciŭ polskaha narodu, ale mieła-b na mecie tolki praktyčnaje wykanańnie zakonaŭ kanstytucyi. Dziela asiahnieńnia žydoŭska-ŭkrainskaha zbližeńnia patrebna nia tolki palityčnaja dalokazorkaść, ale i siła woli.

Ci isnuje mahčymaść ukrainska-žydoŭskaha zbližeńnia?

Ukrainski antysemityzm paśla wajny nikoli nie prajawiŭ zoolohičnaj nienawiści; nie wypływaŭ tak-ža i z ukrainska-žydoŭskaha antahanizmu, ale byŭ druharadnaj prajawaj na tle polska-ŭkrainskaha antahanizmu. Jon wystupaŭ praciŭ Žydoŭ nie jak praciŭ asobnaj nacyi, ale jak polonizacyjnaha elementu. —

Słušnaja spaściaroha, trafnaja zaŭwaha i ščyraje pryznańnie d-ra E. Blawštojna, što ŭkrainski antysemityzm wyras na tle polska-ŭkrainskaha antahanizmu i wystupaje praciŭ Žydoŭ, jak polonizacyjnaha elementu. Aletreba śćwierdzić, što Žydy i siarod Biełarusaŭ časta źjaŭlajucca elementam polonizacyjnym. Asabliwa tut treba padčyrknuć toj fakt, što prawodnikam polonizacyi ŭ biełaruskija masy z boku Žydoŭ źjaŭlajecca žydoŭskaja intelihiencyja i bahaciejšaja klasa.

j. p.

Na relihijnym froncie

Z encykliki ab św. Ražancy. Encyklika heta wielmi aktualnaja i nadta-ž u adpawiednym časie wydana. Z jaje padajom nastupnuju častku:

— Dziela taho, što mnohija nie pryznajuć zusim aŭtorytetu Boha, ničoha dziŭnaha, što źnikaje świedamaść chryścijanskich abawiazkaŭ i ŭ wyniku chistajucca abo i zusim razwalwajucca nawat samyja padstawy sužyćcia ludziej. Adsiul wypływaje krywawaje zmahańnie hramadzian, bo adnyja z ich pławajuć pa bahaćci, a druhija krywawaj pracaj musiać zdabywać chleb dla siabie i dla swajej siamji.

U niekatorych krajoch hetaje zło dajšło da takoha napiaćcia, što pačali namahacca stwaryć supolnaść mataryjalnych bahaćciaŭ, kasujučy zusim prywatnuju ŭłasnaść.

Nia mała znajšłosia i takich ludziej, što ćwierdziać ab patrebie ŭzwyšeńnia nad usio ŭłady dziaržawy; dziela hetaha jany pahardžajučy nawukaj waneličnaj mudraści, zawodziać nanowa pahanstwa. —

Słowam, św. Ajciec u hetaj encyklicy wystupaje jak praciŭ kamunizmu, taksama i praciŭ fašyzmu.

Rabotnickaja moładź pad pawadyrstwam Rabotnika-Chrystusa. Sioleta letam u stalicy demakratyčnaj Francyi, Paryžy, adbyŭsia wializarny źjezd rabotnickaj moładzi, u liku 85 tysiač maładych rabotnikaŭ, jakija manifestawali wiernaść Chrystusu. Na hety źjezd prybyli pradstaŭniki z usich kutkoŭ Francyi. Źjezd trywaŭ try dni.

Małady rabotnicki ruch, jaki aformiŭsia ŭ chryścijanskaj rabotnickaj arhanizacyi moładzi—ŽOK, zdabyŭ sabie ŭwahu całaha świetu. ŽOK-isty, heta maładyja rabotniki, chryścijanie. Uzoram ich: Chrystus-Rabotnik.

Kamerun (Afryka). Kaścielnaja tutejšaja ŭłada zabaraniła słuchać bolš, jak adnu Imšu św., bo niekatoryja pabažniejšyja rady-b cełу dzień siadzieć u kaściele. A tymčasam inšyja nia mohuć da ciesnych kaściołaŭ dastupicca. Widać, što tam kaścioły nia hulajuć, jak časta ŭ nas, hdzie ludzi nie razumiejuć nawuki i pierastajuć cikawicca nabaženstwam. Tymčasam ŭ Afrycy ŭ šmat jakich miascoch, z niedastačy kaściołaŭ, adpraŭlajucca nabaženstwy na placoch. A ŭ Paŭdzionnaj Amerycy robiacca specyjalnyja aŭtabusy-kaplicy, jakija jeździać pa wioskach i słužać jak ruchomyja kaścioły.

Niamieččyna. Katalickaja moładź pa pawanieje, nia majučy nawuki relihii ŭ škołach (hitleroŭski ŭrad zabaraniaje). Dziela taho biskupy zawodziać asobnyja „tydni" relihijnaj nawuki pa kaściołach. Moładź, pamima hitleroŭskich štučkaŭ i naśmiešak, stała achwotna žbiracca da kaściołaŭ i wučycca praŭdaŭ wiery.

Na Kaŭkazie kamunisty aryštawali haławu armianskaha kaścioła, katolikosa, i 25 duchoŭnikaŭ armianaŭ.

Praca ksiandza Jazepa Gorbacha z Aŭstryi. Prybyŭ jon u Wienu i ŭ adzinočku pačaŭ aryhinalnuju pracu. Nichto nie prarakawaŭ jamu dobraha wyniku. Pačaŭ Gorbach wydawać tannuju hazetku — pa dwa hrošyki... Čysty śmiech! Ale čytačy prybywali. Pa niekalkich tydniach drukawaŭ užo 50 tysiač. Dajšło da 250 tysiač! Praca naahuł stała razrastacca; a heta-ž u centry Wieny — pamiž kamunistami i biazbožnikami. Ciapier užo Gorbach zbudawaŭ „z ničoha" siem kaściołaŭ. Pahłyblajecca ŭ takim bieznadziejnym asiarodziščy wiera, prybywajuć pamacniki pracy, katoryja pierš tolki krytykawali.

Jak-žа Biełarusam patrebny takija Gorbachi. A krytykaŭ i tak majemo dawoli!

U Sawietach — poŭna wola,
A ŭ kałhasach — świšča pola.
Mužyk—pan! jon tolki znaje,
Što mašynu padhaniaje.
A mašyna, chaj Boh kryje,
Až pacieje—ziamlu ryje!
Rastuć dyni, jak paduški;
Na wiarbie—čyrwony hruški...
Adnym słowam, ŭsio jak treba:
Nie chapaje tolki... chleba.

U Nju-Jorku adnym macham
Skača birža—krach za kracham:
Traščać banki, jak harechi —
Dla japonskaje paciechi.
Lacić dolar, bačym sami,
Ŭniz hałoŭkaj, ŭwierch nahami.
Ciapier jena, jak padskoča,
Mo' chto ŭziać jaje zachoča?...

A Litwinaŭ sam nia znaje —
Biedny—štoś niedamahaje
I hałoŭka štoś nia waryć —
Musić dosić kamisaryć?...
Dochtar kaža: „Šmat „Trackizmu"
Ŭ twaim sercy. Zrablu klizmu,
Zdyjmu sała, bruch raskroju —
Šmat buržujskaha tut łoju..."
A jon kaža: „Nie, nia treba!
Nie dalezu ja da nieba;
A da piekła?... pośle moža,
Jak sam Stalin šlach prałoža.
Lepš za Trockim, jak za dziedam,
Zahranicu, daj, pajedu!
Tahdy Stalin na sto koniej
U ES-ER mianie nia ŭhonie."

Franco štoś pad skuraj maje,
—Anhličancy ŭžo mirhaje:
—Mussolinu, jak dziciaci,
Ŭ kancy choča chwihu daci.
Mussolin—pilulu horku —
Chacieŭ zhryści choć Majorku,
A tut „stoj—pastoj, kabyła!" —
Anhličanka až zawyła—
Daj za zadni rozum bracca
Panu—Franku zalacacca! —
Jon—hałyš nia daŭ prasicca,
Jon razboju nie baicca —
Jšoŭ tudy, adkul kiwali,
I braŭ toje, što dawali.
Mussolinu za chwatyhu
Pasłaŭ Franko košyk chwigaŭ.
Hitler tolki padziwiŭsia —
Jon sam darma mazaliŭsia:
Pracawali razam zhodna —
Jamu-ž chwigi ani wodnaj!...

„Dzieńnik"ŭ Wilni—wielmi honki—
Z „IKC" preć ŭ pierahonki.
Biełarusam ŭ ichnaj chacie
Pačaŭ ŭ wočy čmut puščaci,
Z „IKC" jon słoŭca ŭ słoŭca —
Manić, staŭšy na hałoŭcy:
Adnak prosta nas nia łaje —
Ślady tolki padciraje.
I wywodzić z-prakon—świetu
Pieśniu wiečnuju, adpietu,
I kryčyć, i bjecca ŭ hrudzi:
„Biełarusy—dreń—nia ludzi!
Zrešta, ŭsie daŭno źwialisia;
A kali b jašče znajšlisia,
My, Endeki, reštki spławim —
Padhryziom, hłyniom i strawim..."

Lawon Wietrahon

Z PALITYKI

Pamiž Italijaj i Anhlijaj idzie cichaja, ale ŭporystaja dyplomatyčnaja baraćba na ŭsich suświetnych frontach: padbirajuć sabie pryjacielaŭ i padkładajuć naŭzajem miny. Wybuch moža być strašny. Wajna ŭ Hišpanii, Abisynii, Kitai — heta jašče „maleńki, niawinny" pačatak.

Japonija, zawajawaŭšy dźwie prawincyi nutrannaj Manholii, siłujecca ŭtwaryć z ich „aŭtanomnuju" „Monhoł-Go," jak „Mandžu-Go." Heta užo daŭny prajekt. Maniacca pasadzić u Pekinie mandžurskaha imperatara Pu—i, katory ŭ 1911 h. byŭ wyhnany z Pekinu. Japoncy jaho tahdy ŭziali pad apieku, wyhadawali (mieŭ tahdy 4 hady) i pasadzili tymčasam na pasad u Hsing-King, nowaj stalicy Mandžugo-Go.

Japonskija kataliki ŭ liku 200.000 załažyli patryjatyčnuju arhanizacyju, jakaja zaniałasia sprawaj, kab pakazać świetu „sapraŭdnaje abliča Japonii." Hetaja arhanizacyja namahajecca dakazać, što japonskaja ekspansyja ŭ Kitaj heta tolki... reakcyja suproć pašyreńnie tam kamunizmu.

U Suwiazi z hetym, apostalski delehat Japonii arcybiskup P. Marella zajawiŭ, što jon nia maje z Watykanu nijakaj instrukcyi ŭ sprawie baraćby Japonii prociŭ kamunizmu. Apostalskaja stalica ŭ mižnarodnyja palityčnyja spory nie miašajecca.

Ab praŭnym pałažeńni Prawasłaŭnaje Carkwy ŭ Polščy. Praŭnaje pałažeńnie Prawasłaŭnaje Carkwy ŭ Polščy dasiul nie ŭnormawanaje i apirajecca na specyjalnych rasparadžeńniach i tymčasowych ustawach. Ab hetym užo šmat pisali hazety i mnoha adbyłosia ŭsialakich naradaŭ i konferencyjaŭ.

Ciapier, ukrainskaja hazeta „Diło,"— ab hetaj sprawie infarmuje:

Mitrapalit Prawasłaŭnaje Carkwy ŭ Polščy Dzianis, jaki prabywaŭ u Rumynii z wizytaj u prawasłaŭnaha rumynskaha patryarcha Mirona, wiarnuŭsia ŭ Waršawu. Heta wizyta mitrapalita Dzianisa była ŭplanawana jašče wiasnoj; tady byŭ wyrašany i sposab realizacyi ŭparadkawańnia praŭnaha pałažeńnia Prawasłaŭnaje Carkwy ŭ Polščy. Sposab hety, piša „Diło" — maje abminuć sklikańnie pamiesnaha Saboru i abwieścić praŭny stan Carkwy dekretam Prezydenta.

Manholija „niezaležnaj" dziaržawaj. Japonija z kitajskaj Manholii stwaryła „niezaležnuju" dziaržawu. Wiedama, niezaležnaść tut takaja-ž, jak i Mandžuryi; Japonija imkniecca da taho, kab pad widam niezaležnych dziaržaŭ całkom padzialić Kitaj i zapanawać nad im i nad usim Dalokim Uschodam. Pokulšto, jak bačym, hetyja chitryja plany jej udajucca.

Anhlija nia moža padčas wajny rachawać na Paŭdzionnuju Afryku, hdzie ŭ sojmie i ŭradzie šmat buraŭ (miašancaŭ z halendrami). Zatoje Aŭstralija trymajecca Anhlii mocna, bo sama baicca Japonii.

Taraškiewič u Irkucku

Dawiedwajemsia, što Branisława Taraškiewiča balšawiki sasłali ŭ daloki Sibir, u Irkuck nad Bajkałam. Akazwajecca, što nie znajšłosia jamu miesca nia tolki ŭ Sawieckaj Biełarusi, ale nawat i ŭ Maskwie. Pomnim usie dobra, jak jon na swaim sudowym pracesie ŭ Wilni ćwierdziŭ, što ŭ Saw. Biełarusi budujecca Biełaruski Narodny Dom. Tymčasam u henym Biełaruskim Domie niama miesca Biełarusam.

Hetak hinie kožny Biełarus, jaki adrywajecca ad biełaruskaj nacyjanalnaj idei i ad Biełaruskaha Narodu. I heta zdarajecca nia tolki z tymi, jakija źwiazali swoj los z kamunizmam, ale tak-ža i z tymi, što nasuproć kroŭnym patrebam Biełaruskaha Narodu, bjuć pakłony roznaha rodu fašyzmu i źwiarynamu nacyjanalizmu.

Pjanstwa i ludzkija čarapy. U Paryžy adčynili "słaŭny" restaran, u jakim lampy ŭpraŭleny ŭ ludzkija čarapy, a hości pjuć šampan sa šklanak, usadžanych... u ludzkija čarapy! — Zwarjacieli ludzi.

Ad kali pradajucca hazety na wulicach? Tolki ad 1883 hodu. Było heta ŭ Anhlii. Dasiul tolki možna było hazety wypisywać, što wielmi doraha kaštawała, dyk ludzi hazety raspazyčali i rassyłali pa swajakoch i znajomych. Braty Mid-Heton pačali pradawać na wulicy. Hazety pajšli ŭchod. — Wialikaja para i biełaruskija hazety puścić na wulicy haradoŭ i miastečak!

U Danii ad 1933 hodu kožny hramadzianin, dažyŭšy 65 h. wiekam, dastaje ŭradowuju emerytury. Ciapier-ža sam urad padaŭ prajekt, kab płacić „za staraść" ad 60-ci hod. Widać, što hrošy tam hrabuć hrablami.

Biada pjanicam! U Wienie (Aŭstryja) palicyja zapisywaje pjanych. Horad wializarny! Dyk užo zapisali pjanicaŭ 100.000. Heta-by ničoha, ale pośle takomu trudna wyrwacca z "čornaj knižki:" jon nia moža dastać pazwaleńnia kirawać aŭtam, ani słužby ŭ tramwai, ci na čyhuncy, bo jon „biedny" pjanica! A wypisacca trudna.

Treba mieć praŭdziwy horb. U Monako (najmienšaja respublika na świecie, hdzie najbolš kartyžnikaŭ i šuleraŭ) aryštawali francuza, Andre Peligona za falšywy horb. Bo ŭ Monte Karlo, hałoŭnym horadzie Monako, jość taki zababon, što chto dakraniecca pierad ihroj da harba, dyk napeŭna wyjhraje. Nu, j ciahali harbunka, płacili jamu hrošy i hulali ŭ karty, ci ruletku. Až raptam palicyja padławiła, što jahony horb byŭ... dzieraŭlany.

Wilenskaja chronika.

Spynili „Vilniajus Rytojus." Na prapazycyju administracyjnych uładaŭ spynieny litoŭski časapis „Vilniajus Rytojus." Časapis hety wychodziŭ ad 1926 h. dwa razy ŭ tydzień.

Sud nad hr. K. Stašysam naznačany na 5.XI. Buduć jaho baranić adwakaty: M. Niadzielski (z Waršawy), M. Engiel, M. Kawalski i A. Juchniewič (z Wilni).

Biskup dla Horadni. Pa Wilni chodziać čutki, što dla Horadni maje być naznačany biskup, jak sufrahan wilenskaha Arcybiskupa.

Adčuwajeca wialikaja patreba biskupa-sufrahana dla biełarusaŭ katalikoŭ, ale ab hetym niejak cicha.

Paštowaja skrynka.

A. M. Wieršu nia drukujem, bo baimosia kanfiskaty.

B. W. „Chr. D." wysyłajem. Prysyłajcie probnyja adrasy.

H. Ł. Dziakujem, karystajem, prośbu spaŭniajem.

W. I. Drukujem, dziakujem.

D. D. Za 80 hr. padziaka.

M. R. Pasyłajem „Chr. D," u jej znajdziecie addzieł dla dziaciej „Wasilki." Asobny časapis dla dziaciej pokulšto nia wychodzić. Dumajem heta pačać z nowaha hodu. Z wiestak karystajem, wierš waš da druku nie padchodzić.

M. I. 75 hr. atrymali, hazetu pasyłajem.

Ks. St. S. Za 2 zał. 40 hr. padziaka.

I. Š. 50 hr. atrymali, dziakujem, „Chr. D." pasyłajem. Prysyłajcie probnyja adrasy.

„Chr. Dumka" wychodzić: 5 i 20 kožnaha miesiaca.
Padpiska na hod — 2 zł. 40 hr., na paŭhoda — 1 zł. 20 hr., na try miesiacy — 60 hr. Cana asobnaha numaru — 10 hrašoŭ.
Adras Redakcyi i Administracyi: Wilnia (Wilno), Zawalnaja wul. № 1—2.

Redakcyjnaja Kalehija: Ks. Dr. I. Rešeć, Wincuk Adwažny, Ks. Ad. Stankiewič, W. Jermałkowič.
Adkazny redaktar W. JERMAŁKOWIČ. X Časapis wychodzić z dazwołu duchoŭnaj ułady. X Wydawiec „BIEŁPRES".

Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Wilnia, Zawalnaja wul. № 1.